

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради

УДУ імені Михайла Драгоманова

«30» березня 2023 р.

Протокол № 4

Проректор з наукової роботи

професор Григорій ТОРБІН

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИЙ РОВИТОК НАУКОВЦЯ
(назва дисципліни)

Освітньо-наукової програми доктор філософії PhD
(назва освітнього рівня)

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

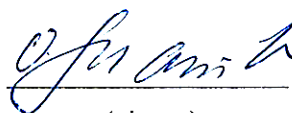
спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(код і назва спеціальності)

Київ 2023

Розробник програми:

Цветкова Г.Г. – доктор педагогічних наук, професор.

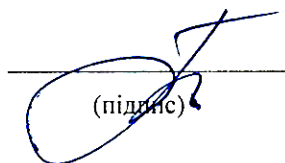
Гарант освітньо-наукової програми

Матвієнко О.В.

(підпис)

Завідуюча відділом аспірантури

Боднар К.А.

(підпис)

І.Опис навчальної дисципліни СВ 02
Професійно-особистісний розвиток науковця

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: 01 освіта	Кількість кредитів ЄКТС – 3		Методи навчання: словесні – лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, розробка структурно-логічних схем, таблиць. Форми поточного контролю – усне опитування, виконання завдань, перевірка самостійної роботи. Модульний контроль – письмова модульна контрольна робота. Форма підсумкового контролю <i>Залік</i>
Спеціальність: 011 Освітні педагогічні науки	Загальна кількість годин - 90		
Освітній ступінь: доктор філософії	Денна	Заочна	
	Лекції		
	20	20	
Статус дисципліни: нормативна	Семінарські (практичні) заняття		
	20	20	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1-ий	Лабораторні заняття:		
	-	-	
Семестр: V	Індивідуальна робота:		
	-	-	
Тижневе навантаження: - аудиторне – 2год ; - самостійна робота – 10 год.	Самостійна робота:		
	50	50	
Мова навчання - українська	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Передумови навчання: педагогіка вищої школи. психологія вищої школи	40/50	40/50	

1. Пояснювальна записка

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Професійно-особистісний розвиток науковця» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії, галузі знань 01 Педагогічна освіта, напряму підготовки 012 Дошкільна освіта

Предмет вивчення навчальної дисципліни є сучасні технології професійного самовдосконалення науковця.

Міждисциплінарні зв'язки: «Професійно-особистісний розвиток науковця» має тісні зв'язки з дисциплінами психологічного циклу, філософією освіти, загальною педагогікою, акмеологією, педагогічною майстерністю, дошкільною педагогікою та фаховими методиками.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Професійно-особистісний розвиток сучасного науковця» є актуалізація потреб майбутніх докторів філософії у професійно-особистісному саморозвитку; сприяння осмисленню аспірантами теорії саморозвитку на основі міждисциплінарного підходу; формування системного погляду на проблему професійного саморозвитку, усвідомлення саморозвитку як найважливішої умови особистісного та професійного зростання; сприяння оволодінню технологіями професійного розвитку (засоби та методи самопізнання, самовизначення, саморегуляції та самореалізації)

Основними завданнями навчальної дисципліни «Професійно-особистісний розвиток сучасного науковця» є: систематизування закріплення та поглиблення теоретичних та практичних знань та вмінь з теорії професійного самовдосконалення, формування навичок застосування цих знань під час вирішення конкретних науково-педагогічних завдань з індивідуального професійного саморозвитку; усвідомлення власного рівня педагогічної майстерності; здійснення оцінки професійних компетенцій; визначення ефективних шляхів професійно-особистісного розвитку, самореалізації і самовдосконалення в системі вищої та дошкільної освіти; сприяння набуттю досвіду аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень та їх прилюдного захисту.

II. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№	Результати навчання	Компетентності
1.	ПРН 1 Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола філософсько-світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ та процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.	ЗК 1_Світоглядна Здатність до розуміння широкого кола філософських питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ та процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу; Цінувати та поважати мультикультурність; діяти на засадах

		<p>соціальної відповідальності і з дотриманням свідомої громадянської позиції.</p> <p>ФЗК 1_Педагогічна Здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність різних педагогічних явищ і процесів, багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; розглядати педагогічні явища, розвиток освіти та науки у їх історичній ретроспективі; застосовувати компаративний аналіз щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнювати інноваційний педагогічний досвід у власному науковому дослідженні</p>
2.	<p>ПРН 2 _Здатність до застосування методів наукового пізнання, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проєктів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.</p>	<p>ЗК 3_Дослідницька готовність до наукового пошуку; здатність володіти методологією і методами педагогічного експерименту; сформованість особистісно значущих якостей дослідника; розв'язання педагогічних завдань шляхом розуміння фундаментальних основ педагогічної науки; визначення мети, завдань, стратегії науково-дослідної діяльності; впровадження нових освітніх технологій у власну дослідницьку діяльність; генерування нових ідей, створення та інтерпретація нових знань відповідно теми наукового дослідження; використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності; приймати обґрунтовані рішення; здатність до безперервного творчого саморозвитку.</p>
3	<p>ПРН 15_ Розуміння особливостей становлення особистості у процесі виховання і самовиховання та здатність</p>	<p>ФСК 3_ Здатність до вивчення та модернізації існуючих вихованих систем та технологій, розуміння</p>

	<p>використовувати сучасні виховні системи та технології, реалізовувати ціннісно-смысловий підхід до виховання дітей і молоді.</p> <p>ПРН 20_ Демонструвати навички особистісної і професійної самоактуалізації, задоволення індивідуальних і соціальних потреб; діяти та виконувати суспільно значущі завдання та сприяти особистісному саморозвитку в конкретних культурно-історичних умовах; дбайливо ставитись до історичної спадщини, культурних традицій, сприймати соціальні і культурні відмінності у суспільстві.</p>	<p>процесів становлення особистості у процесі виховання і самовиховання; до аналізу соціокультурного середовища, проблем виховання особистості на різних вікових етапах; здійснювати ціннісно-смысловий підхід до виховання дітей і молоді ; здатність визначати стан і потенціал освіти на державному рівні та її макро- і мікрооточення шляхом використання комплексу методів стратегічного та оперативного аналізу.</p>
4.	<p>ПРН 8_Здатність представляти в усній і письмовій формах перед фаховою і нефаховою аудиторією результати власної дослідницької діяльності.</p> <p>ПРН 19_Демонструвати ґрунтовні вміння професійно обговорювати психолого-педагогічні проблеми різними видами публічного дискурсу; вміти забезпечувати сприятливий психологічний клімат, атмосферу толерантності, культури мови та співпраці в педагогічному колективі задля безпечного здоров'язберезувального освітнього простору; володіти методами ефективної комунікації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на досконалому рівні.</p>	<p>ФЗК 3_Психологічна психологічна готовність до наукової діяльності, розвиток наукового мислення; здатність володіти знаннями про закономірності філогенезу та онтогенезу людини на різних вікових етапах, про розвиток психічних процесів людини; до емоційної саморегуляції, розвитку волевих якостей, самоорганізації та самоактуалізації; самоаналізу результатів наукової діяльності; виявлення креативних здібностей для самостійного вирішення дослідницьких завдань; дотримання етичних принципів роботи в системі «людина-людина»; виявлення емпатії, поваги до індивідуальних особливостей інших людей.</p> <p>ФЗК 5_ Комунікативна Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації, презентації наукових доробків та ідей, володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; до участі у різних видах наукового спілкування; встановлення продуктивних зв'язків з людьми щодо обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо)</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної програми відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

II. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної програми відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

1. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарськ	Лабораторн	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарськ	Лабораторн	СРС
	Модуль 1										
1.	Тема 1. „Становлення та розвиток феномену самовдосконалення у філософській, психологічній та історико-педагогічній думці”	4	2	2		-	4	2	2		-
2.	Тема 2. Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності науковця.	4	2	2		10	4	2	2		10
3.	Тема 3. Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти	4	2	2		10	4	2	2		10
	Модуль 2	12	6	6		20	12	6	6		20
4	Тема 4. Форми та методи професійного саморозвитку майбутнього викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.	4	2	4		4	4	2	2		4
5	Тема 5. Педагогічна майстерність сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.	4	2	4		4	4	2	4		4
6	Тема 6. Педагогічна техніка викладача педагогіки та методик дошкільної освіти, вербальний і невербальний професійний імідж.	4	2	2		4	4	2	2		4
7	Тема 7. Акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача педагогіки та методик дошкільної освіти: інноваційні шляхи і технології (акме-синергетичне проектування)	4	2	2		4	4	2	2		4
8	Тема 8. Духовна	4	2	2		9	4	2	2		9

	характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та студента										
9	Тема 9. Професійно-особистісний саморозвиток як грань духовної педагогіки	2	2	-			2	2	-		-
10	Тема 10. Пізнання, навчання, творчість як складові професійно-особистісного розвитку особистості	2	2	-			2	2	-		-
	Разом за змістовним модулем 2	28	14	10			25				
	Разом:	40	20	20			50				

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т. ч. лекцій
1.	Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти	40	20
1.1.	Тема 1. „Становлення та розвиток феномену самовдосконалення у філософській, психологічній та історико-педагогічній думці” Філософський, психологічний, історичний аналіз професійного самовдосконалення. Базові характеристики самовдосконалення, генеза феномену самовдосконалення в історії української педагогічної думки, провідні наукові ідеї самовдосконалення в сучасній педагогічній науці. Аналіз основних наукових понять: „розвиток”, „саморозвиток”, „самоствердження”, „самовдосконалення”, „самоактуалізація”.	4	2
1.2.	<i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-1-5.</i> <i>Допоміжні: 3-5.</i> <i>Інформаційні: 3-5.</i>	4	2
	Тема 2. Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності викладача педагогіки та методик дошкільної освіти Підходи до дослідження феномену самовдосконалення вихователів дошкільних навчальних закладів; зміст і механізми взаємозв'язку і взаємозумовленості саморозвитку, розвитку, самовдосконалення;		

	<p>професійне самовдосконалення як спеціально організований у ВНЗ динамічний, неперервний, аксіологічний, акме-синергетичний, особистісно зорієнтований процес; сутнісні ознаки, структурні складники, функції, етапи, особливості професійного самовдосконалення. Значення професійного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти саморозвитку для професійного зростання педагога. „Я – концепція професійного саморозвитку”.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-7-12.</i> <i>Допоміжні: 2;3</i> <i>Інформаційні: 1-3.</i></p> <p>Тема 3. Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти. Поняття „професіонал” та „Людина культури”. Соціокультурна зумовленість вимог до Людини культури. Місія вихователя як Людини культури. Портрет сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти професіонала очима студентів. Особливості професійного самовдосконалення викладача педагогіки та методик дошкільної освіти: чітко виражена педагогічна спрямованість, ґрунтовна мотиваційна та науково-методична основа; яскраво представлені перцептивно-рефлексивні здібності, інтуїтивний (емоційно-імпровізаційним) стиль педагогічного мислення; висока емоційність, представленість конформістських, етичних цінностей, залежність від соціально-політичної ситуації; високий рівень креативності, евристичності. Вихователь як є активний творець себе; поєднання наукового та навчального, методичного та особистісного; виявляється в розвиненому критичному педагогічному мисленні та самосвідомості, гуманістичній спрямованості, самодетермінованості.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-4;5; 8-10.</i> <i>Допоміжні: 1-5</i> <i>Інформаційні: 1-3.</i></p>	4	2
2. 2.1.	<p>Змістовний модуль II. Практичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.</p> <p>Тема 4. Форми та методи професійного саморозвитку майбутнього викладача педагогіки та методик дошкільної освіти. Рефлексивна діяльність як інтегруючий механізм саморозвитку особистості. Саморозвиток і рефлексія. Методи самопізнання, самооцінки, самореалізації та самовизначення особистості. Самоменеджмент у професійному саморозвитку. Інтернет-ресурси у професійному саморозвитку майбутнього вихователя. Коло читання сучасної Людини культури. Мистецтво у культурному становленні особистості. Роль креативно-розвивального освітнього простору закладу освіти (школа, ВНЗ) у професійному саморозвитку людини.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-12-14.</i> <i>Допоміжні: 1-5</i> <i>Інформаційні: 1-4.</i></p>	6	2

2.2.	<p>Тема 5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.</p> <p>Поняття педагогічної майстерності, спільне і відмінне у різних наукових підходах. Педагогічна майстерність і педагогічний талант. Педагогічна майстерність як система; роль елементів педагогічної майстерності у забезпеченні ефективності педагогічної діяльності. Інноваційні ролі і функції вчителя педагогіки та методик дошкільної освіти в умовах запровадження нових Державних стандартів. Особливості професійних знань вихователя-майстра: комплексність, технологічність, особистісна забарвленість, відкритість новому і відсутність прагматизму. Критерії педагогічної майстерності: доцільність, продуктивність, діалогічність, оптимальність, творчість. Бар'єри професійно-педагогічної діяльності вихователя в умовах сучасного навчально-виховного процесу.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-5-8.</i> <i>Допоміжні: 1-5</i> <i>Інформаційні: 1-3.</i></p> <p>Тема 6. Педагогічна техніка вчителя педагогіки та методик дошкільної освіти, вербальний і невербальний професійний імідж.</p> <p>Педагогічна техніка як володіння вчителем педагогіки та методик дошкільної освіти комплексом прийомів педагогічного впливу та організації поведінки. Складники педагогічної техніки: вміння керувати собою, володіти своїм організмом, емоціями, мовленням, вміння впливати на особистість і колектив. Репертуар вербальної і невербальної комунікації. Культура і техніка мовлення. Шляхи створення професійного іміджу педагога засобами зовнішньої і внутрішньої техніки. Робота вихователя з удосконалення виразності мовлення. Типові помилки педагогів у використанні педагогічної техніки і шляхи запобігання їх виникненню.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-1;4;6.</i> <i>Допоміжні: 2;4</i> <i>Інформаційні: 1-3.</i></p> <p>Тема 7. Акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя педагогіки та методик дошкільної освіти: інноваційні шляхи і технології (акме-синергетичне проектування).</p> <p>Програма неперервного акме-орієнтованого розвитку вихователя. Акме-синергетичне проектування професійного саморозвитку і самовдосконалення. Формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності. Створення траєкторії професійного саморозвитку майбутнього вчителя педагогіки та методик дошкільної освіти.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-4-8.</i> <i>Допоміжні3.</i></p>	2	4
		2	2

Інформаційні: 1-3.

Тема 8. Духовна характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та студента. Навчання у вищій школі як організоване педагогом духовне спілкування групи, змістом якого є наукові знання, результатом – інтелект кожного (студента), духовне багатство, враження від дотику до особистості. Соціальні відносини, міжособистісні відносини. Комунікація, інтеракація, перцепція як особистісна духовно–творча концепція педагогічної діяльності (її становлення, розвиток та існування); розвиток рефлексії (здійснення в кожному моменті професійної діяльності свого покликання та призначення, створення індивідуально–неповторної моделі взаємодії з навколишнім світом, уміння впливати на особистісну даність іншої людини).

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-8-12.

Допоміжні 5.

Інформаційні: 1-4.

2

Тема 9. Професійно- особистісний саморозвиток як грань духовної педагогіки. Зміст інноваційної духовної діяльності викладача. Принцип саморозвитку та формування позитивної мотивації та задоволення результатами духовної творчої діяльності. Саморозвиток в світлі законів діалектики. Теоретичні основи саморозвитку особистості – збуджувальна сила особистісно-професійного становлення майбутнього викладача вищої школи. Сумісне прожиття зі студентами складних моментів їх особистісно-професійного становлення. Саморозвиток як рух від саморегуляції адаптивної до регуляції усвідомленої та цілеспрямованої. Передумови особистісного духовного саморозвитку майбутнього педагога. Головні фактори саморозвитку особистості педагога в умовах ВНЗ.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-8-12.

Допоміжні 5.

Інформаційні: 1-4.

2

2

Тема 10. Пізнання, навчання, творчість як складові професійно-особистісного розвитку особистості. Етапи мислення, розуміння проблеми. Стереотипи пересічного мислення. Етапи організації креативної та пізнавально-духовної діяльності. Майстерність, талант, геніальність, духовні здібності людини та їхній розвиток. Духовна креативність як показник духовного розвитку людини. Умови виявлення креативності. Рівні педагогічної творчості. Духовні педагогічні здібності. Діагностика здібностей. Професіоналізовані здібності. Духовність як здібність духовно взаємодіяти. Духовне професійне становлення як якісна характеристика особистості, що відображає високий рівень розвитку духовних здібностей, моральних, особистісно - професійних якостей, креативності; мотиваційну сферу, національну самосвідомість та ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток духу

	<p>майбутнього викладача педагогіки та методик дошкільної освіти. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні-8-12.</i> <i>Допоміжні 5.</i> <i>Інформаційні: 1-4.</i></p>		
--	---	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти

Семінарське заняття 1.1. „Становлення та розвиток феномену самовдосконалення у філософській, психологічній та історико-педагогічній думці”

Мета вивчення: здійснити філософський, психологічний, історичний аналіз феномену професійного самовдосконалення; розкрити генезу феномену самовдосконалення в історії української педагогічної думки, окреслити провідні наукові ідеї самовдосконалення в сучасній педагогічній науці. Аналіз основних наукових понять:

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Ключові слова: „розвиток”, „саморозвиток”, „самоствердження”, „самовдосконалення”, „самоактуалізація”.

Основні питання:

1. Зробіть порівняльний аналіз у вигляді блок схеми основних категорії дисципліни: „розвиток”, „саморозвиток”, „самоствердження”, „самовдосконалення”, „самоактуалізація”.
2. Розкрийте генезу феномену самовдосконалення в історії української педагогічної думки.
3. Розкрийте основні провідні наукові ідеї самовдосконалення в сучасній педагогічній науці.
4. Вправа „Професійні якості найбільш суттєві для самовдосконалення викладача ЗВО».
5. Групова дискусія: „Чи готові ми до подальшого професійного розвитку?”.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-1-5.

Допоміжні: 3-5.

Інформаційні: 3-5.

Семінарське заняття 1.2.

Семінарське заняття 1.2. Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності науковця

Мета вивчення: проаналізувати основні підходи до дослідження феномену самовдосконалення вихователів дошкільних навчальних закладів; зміст і механізми взаємозв'язку і взаємозумовленості саморозвитку розкрити значення професійного самовдосконалення науковця освіти саморозвитку для професійного зростання педагога; проаналізувати „Я – концепцію професійного саморозвитку”,

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Ключові слова: «Я – концепція професійного саморозвитку”; феномен самовдосконалення вихователів дошкільних навчальних закладів

Основні питання:

1. Презентація проектів: „Успіх у педагогічній діяльності”, „Шляхи подолання професійних деформацій”, „Методи фасилітації педагогічної діяльності”.
2. Вправа „Портрет сучасного викладача, здатного до саморозвитку”.
3. Вправа „Кодекс викладача педагогіки та методик дошкільної освіти»

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-7-12.

Допоміжні: 2;3

Інформаційні: 1-3.

Семінарське заняття 1.3. Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та науковця.

Мета вивчення: розкрити поняття „професіонал” та „Людина культури”, соціокультурна зумовленість вимог до Людини культури; схарактеризувати: місію вихователя-дослідника як Людини культури; особливості професійного самовдосконалення викладача педагогіки та методик дошкільної освіти

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор

Основні питання:

Ключові слова: „професіонал”; „Людина культури”; місія вихователя-дослідника

1. Захист стендового плакату «Місія вихователя-дослідника як Людини культури»
2. Вправа „Презентація свого професійного портфоліо”
3. Становлення професіонала в сучасних умовах. Вправа „Я як професіонал через 5 – 10 років”
4. Презентація проекту «Особливості професійного самовдосконалення викладача педагогіки та методик дошкільної освіти»

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-4;5; 8-10.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-3.

Змістовний модуль II. Практичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.

Семінарське заняття 1.4. Форми та методи професійного саморозвитку науковця.

Мета вивчення: схарактеризувати рефлексивну діяльність як інтегруючий механізм саморозвитку особистості; скласти план професійного самовдосконалення викладача методик та технологій дошкільної освіти

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор.

Ключові слова: саморозвиток і рефлексія; методи самопізнання, самооцінки, самореалізації та самовизначення особистості професіонала; самоменеджмент у професійному саморозвитку, інтернет-ресурси; Людина культури.

Основні питання:

1. Схарактеризуйте форми та методи професійного саморозвитку майбутнього викладача педагогіки та методик дошкільної освіти Проаналізуйте рефлексивну діяльність як інтегруючий механізм саморозвитку особистості.

2. Розкрийте роль креативно-розвивального освітнього простору закладу вищої освіти у професійному саморозвитку професіонала.
3. Вправа на рефлексію „Що мені потрібно вивчити, виховати, навчитися». Презентація плану професійно-особистісного самовдосконалення.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-12-14.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-4.

Семінарське заняття 1.5. Педагогічна майстерність сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.

Мета вивчення: розкрити поняття педагогічної майстерності; схарактеризувати педагогічну майстерність як систему; виокремити роль елементів педагогічної майстерності у забезпеченні ефективності педагогічної діяльності; навчити долати бар'єри професійно-педагогічної діяльності вихователя в умовах сучасного освітнього процесу

Обсяг навчального часу: 3 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічна діяльність, критерії педагогічної майстерності, бар'єри у професійно-педагогічній діяльності

Основні питання:

1. Поняття педагогічної майстерності, спільне і відмінне у різних наукових підходах.
2. Інноваційні ролі і функції викладача педагогіки та методик дошкільної освіти в умовах упровадження нових Державних стандартів. Особливості професійних знань вихователя-майстра.
3. Критерії педагогічної майстерності. Вправа: „Як сподобатися”.
4. Бар'єри у професійно-педагогічній діяльності. Вправа „Привласнення впевненості в собі”.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-5-8.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-3.

Семінарське заняття 1.6. Педагогічна техніка науковця, вербальний і невербальний професійний імідж.

Мета вивчення: удосконалювати педагогічну техніку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти; відбирати шляхи створення професійного іміджу педагога засобами зовнішньої і внутрішньої техніки; розвивати креативність, критичність мислення, емпатію та рефлексію особистісної педагогічної діяльності.

Обсяг навчального часу: 4 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор.

Ключові слова: педагогічна техніка; критичність мислення, емпатія, рефлексія особистісної педагогічної діяльності

Основні питання:

1. Педагогічна техніка як володіння викладача педагогіки та методик дошкільної освіти комплексом прийомів педагогічного впливу

2. Складники педагогічної техніки
3. Репертуар вербальної і невербальної комунікації. Культура і техніка мовлення.
4. Аналіз типових помилок педагогів у використанні педагогічної техніки і шляхи запобігання їх виникненню.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-1;4;6.

Допоміжні: 2;4

Інформаційні: 1-3.

Семінарське заняття 1.7. Тема 7. Акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача педагогіки та методик дошкільної освіти: інноваційні шляхи і технології (акме-синергетичне проектування). Подолання стресу.

Мета вивчення: розкрити поняття „ акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача”, вчити оволодівати інноваційними шляхами і технологіями особистісного акме-синергетичного проектування

Обсяг навчального часу: 4 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор.

Ключові слова: акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача; стрес, шляхи його подолання.

Основні питання:

1. Схарактеризувати акме-синергетичне проектування професійного саморозвитку і самовдосконалення. Скласти слайдові презентацію за темою.
2. Розкрити основи формування індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності.
3. Проаналізувати стрес як перешкоду саморозвитку. Навести приклади та техніки запобігання стресовим ситуаціям. Оцінка свого рівня стресу. Вправа „Мій досвід подолання стресу”
4. Провести ділову гру у формі педагогічного конгресу „Шляхи виходу зі стресу”

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1-4

Допоміжні: 15; 23; інтернет-ресурси

Семінарське заняття 1.8. Духовна характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та студента

Мета вивчення: проаналізувати: навчання у вищій школі як організоване педагогом духовне спілкування групи; сучасні технології педагогічного спілкування, формувати компетентність ефективного педагогічного спілкування з людьми «ускладненої поведінки», вдосконалювати технології виходу з конфліктних ситуацій.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, звичайна дошка, проектор.

Ключові слова: комунікація, інтеракція, перцепція як особистісна духовно–творча концепція педагогічної діяльності; створення індивідуально–неповторної моделі взаємодії з навколишнім світом, уміння впливати на особистісну даність іншої людини.

Основні питання:

1. Педагогічне спілкування як показник професіоналізму та здібностей до виховання студентів. Вправа: „Я очима студентів”.
2. Ефективні прийоми педагогічного спілкування. Вправа: „Стратегія професійного педагогічного розвитку викладача: гармонія з собою та взаємодія зі студентською аудиторією”
3. Психотерапевтична функція спілкування. „Мій стиль спілкування на навчальному занятті”

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-8-12.

Допоміжні 5.

Інформаційні: 1-4.

4.3. Організація самостійної роботи аспірантів

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 2. Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності науковця.

Зміст завдань самостійної роботи за модулем 1.

Питання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте професійний саморозвиток як складову професійної компетентності науковця.
2. Проведіть телеінтерв'ю у викладача ЗВО на тему: «Що є найважливішим у Вашій професії?» (інтерв'ю береться за допомогою відеокамери, презентується на практичному занятті).
3. Схарактеризуйте права та обов'язки наукового працівника.

Створити відеоряд з презентацією представлених питань.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-7-12.

Допоміжні: 2;3

Інформаційні: 1-3.

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 3. Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.

Питання для самостійної роботи:

1. Визначте основні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти..
2. Розробіть анкету «Аналіз причин вибору професії».
3. Розробіть анкету для визначення рівня педагогічної свідомості, наявності знань про складники професійного самовдосконалення викладача Розкрийте роль особистості науковця у проведенні дослідження.
4. Схарактеризуйте харизму, класифікація життєвих позицій викладача закладу вищої освіти.
5. Визначте основні засади професійного успіху, педагогічної спрямованості та здібності викладача ЗВО.
6. Творче завдання: Створіть презентацію у Power Point «Сучасний ідеальний викладач ЗВО»..

Створити структурно-логічну схему 1-2 представлених питань.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-4;5; 8-10.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-3.

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 4. Форми та методи професійного саморозвитку о викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.

Питання для самостійної роботи:

1. Написати твір-роздум „Як я розумію афоризм Б. Паскаля „Пізнаємо самих себе, хоч не досягнемо істини, зате наведемо лад у власному житті, а це для нас найбільш значуща справа”. Роздум подати у формі діалогу, як це робили філософи 17 століття.

2. Наскільки актуальні для вас побажання Ш. Амонашвілі: бажано, щоб про вас люди, у першу чергу батьки, колеги, мали б з захопленням говорити „ЕССЕ НООМО!” („Екце хомо!”), що позначає: „Ось це людина!”; девізом вашого творчого розвитку має стати думка: „DOCEMOO DISCIMUS” („Доцендо дисцимум”), що позначає, „Коли ми вчимо, то самі вчимося!”; у педагогічному процесі, у спілкуванні маємо дотримуватися настанови давніх мудреців: „ERRARE HUMANUM E5T” („Ерраре хуманум ест”), що позначає „Людині властиво помилятися!”. (письмова відповідь).

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-12-14.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-4.

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 5. Педагогічна майстерність сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.

Питання для самостійної роботи:

1. Складіть структурно-логічну схему: «Формування професійної педагогічної майстерності, її сутність та зміст»

2. Практичне завдання Прокоментуйте слова педагога П. Редкіна: “У ту хвилину, коли вчитель скаже сам собі: “Я задоволений собою”, він зупиняється, кам'яніє, перестає йти уперед. Бажання й намагання розвиватися, удосконалюватися варто припускати як внутрішню потребу в кожному вчителеві, гідному називатися цим ім'ям ... Хто цю потребу придушив самовдоволенням, самолюбством, марнославством, користоловством ... той продовжує носити тільки одне ім'я вчителя, той учитель-самозванець” (Редкин П. Г. *Избр. пед. произв.* – М., 1958. С.100,169).

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-5-8.

Допоміжні: 1-5

Інформаційні: 1-3.

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

Тема 8. Духовна характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та студента

1. Розкрийте основні характеристики розуму теоретичного та розуму практичного як ознак формування духовності. Педагогічна духовна спрямованість.

2. Прокоментуйте слова Ч.Дарвіна й А.Ейнштейна. Як можна використати ці думки у виховній роботі зі студентами?

“Якби мені довелося знову прожити життя, я встановив би для себе правило читати якусь кількість віршів і слухати музику, принаймні, раз на тиждень, може бути, шляхом такої вправи мені вдалося б зберегти активність тих частин мозку, які тепер атрофувалися. Втрата цих смаків рівносильна втраті щастя й, може бути, шкідливо відбивається на розумових здібностях, а ймовірніше – на моральних якостях, тому що послабляє емоційну сторону природи ” (Ч.Дарвін).

“У науковому мисленні завжди присутній елемент поезії. Справжня наука й справжня музика вимагають однорідного розумового процесу” (А.Ейнштейн).

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні-8-12.

Допоміжні 5.

Інформаційні: 1-4.

Форма звітності – семінарське, практичне заняття.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, практичні та лабораторні заняття.

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквіуми.

➤ *Методи письмового контролю:* тести.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форми підсумкового контролю: Залік (диференціальний)

У процесі оцінювання підсумкових навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D		
60-64	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики

Модулі	Модуль 1(20 б)			Модуль 2 (30 б)						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Теорет. розділи	Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти			Змістовий модуль 2. Практичні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.						
Теми лекцій	„Становлення та розвиток феномену самовдосконалення у філософській, психологічній та педагогічній парадигмах”	Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності викладача педагогіки та методик	Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти.	Форми та методи професійного саморозвитку майбутнього викладача педагогіки та методик	Педагогічна майстерність сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.	Педагогічна техніка	Акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача педагогіки та методик	Духовна характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик	Професійно- особистісний саморозвиток як грань духовної педагогіки.	Пізнання, навчання, творчість як складові професійно-особистісного розвитку особистості.

<p>Теми семінарських занять</p>	<p>1.1. „Становлення та розвиток феномену самовдосконалення у філософській, психологічній та історико-педагогічній думці”</p>	<p>1.2. Професійний саморозвиток як складова професійної компетентності науковця</p>	<p>1.3. Сучасні вимоги до викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та науковця.</p>	<p>1.4. Форми та методи професійного саморозвитку науковця.</p>	<p>1.5. Педагогічна майстерність сучасного викладача педагогіки та методик дошкільної освіти як інноваційна технологія професійно-педагогічної дії.</p>	<p>1.6. Педагогічна техніка науковця, вербальний і невербальний професійний імідж.</p>	<p>1.7. Тема 7. Акме-синергетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача педагогіки та методик дошкільної освіти: інноваційні шляхи і технології (акме-синергетичне проектування). Подолання стресу.</p>	<p>8. Духовна характеристика спілкування як найважливіша умова ефективної взаємодії викладача педагогіки та методик дошкільної освіти та студента</p>
<p>Самостійна робота</p>	<p>1. Проведіть телеінтерв'ю у викладача ЗВО на тему: «Що є найважливішим у Вашій професії?» (інтерв'ю береться за допомогою відеокамери, презентується на практичному занятті).</p> <p>2. Розробіть проект «заклад вищої освіти майбутнього».</p> <p>3. Заповніть таблицю «Концептуальні засади визначення сутності професійного самовдосконалення».</p> <p>4. Розробіть анкету «Аналіз причин вибору професії».</p> <p>5. Розробіть анкету для визначення рівня педагогічної свідомості, наявності знань про складники професійного</p> <p>1. Написати твір-роздум „Як я розумію афоризм Б. Паскаля „Пізнаємо самих себе, хоч не досягнемо істини, зате наведемо лад у власному житті, а це для нас найбільш значуща справа”. Роздум подати у формі діалогу, як це робили філософи 17 століття.</p> <p>2. Наскільки актуальні для вас побажання Ш. Амонашвілі: бажано, щоб про вас люди, у першу чергу батьки, колеги, мали б з захопленням говорити „ЕССЕ НООМО!” („Екце хомо!”), що позначає: „Ось це людина!”; девізом вашого творчого розвитку має стати думка: „DOCEMOO DISCIMUS” („Доцендо дисцимум”), що позначає, „Коли ми вчимо, то самі вчимося!”; у педагогічному процесі, у спілкуванні маємо дотримуватися настанови давніх мудреців: „ERRARE HUMANUM EST” („Ерраре хуманум ест”), що позначає „Людині властиво помилятися!”. (письмова відповідь).</p> <p>3. Для розвитку творчої уяви. Розгляньте кілька портретів (Левицький Д. „Портрет Урсули Мнішек”, Боровиковський В. „Портрет М.І.Лопухіної”, Веласкес Д. „Портрет інфанти Маргарити”, Гейнсборо Т. „Портрет Сари Сіддонс”, Крамської І. „Портрет невідомої”, та ін.). Відтворіть словесно образ зображеної людини: її характер, темперамент, напрям думок, стиль життя та ін. Складіть внутрішній монолог від імені героя, тобто „озвучте” портрет. Завдання спрямоване на розвиток творчої уяви.</p> <p>4. Твір мистецтва може виступати на кількох рівнях знайомства: як факт культурного життя епохи; як твір певного виду мистецтва; як художнє явище в культурі</p>							

	самовдосконалення викладача. 8 балів	суспільства; як компонент комплексу мистецтв; як співрозмовник в особистому діалозі, як поштовх до самовдосконалення. Проаналізуйте з цього погляду твори мистецтва: піраміда Хеопса, „Давід” Мікеланджело, „Сікстинська мадонна” Рафаеля, „Портрет О.С.Пушкіна” О. Кіпренського. Запропонуйте свій твір для аналізу. 5. Прочитайте книгу Ричарда Девідсона «Як емоції керують мозком». Підготуйте презентацію: «Як керувати своїми емоціями?». До якого типу досліджень належить дослідження Ричарда Девідсона? 12 балів
Види контролю	Модульна контрольна робота №1. 10 б	Модульна контрольна робота №2 10 б.
ЗАЛІК		

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

1. Балюк А. С. Алгоритм професійної соціалізації студентів магістратури соціо-гуманітарного профілю. Наука і Освіта. 2016. №12. С. 115- 121.
2. Богуш А. М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищому навчальному закладі. Реалізація європейського досвіду компетентнішого підходу у вищій школі України: матеріали метод, семінару (НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України). К.: Педагогічна думка, 2009. С. 271-281.
3. Гнезділова К. М., Касярум С. О. Моделі та моделювання у професійній діяльності викладача вищої школи: навчальний посібник. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2011. 124 с.
4. Кучерявий О. Г. Професійне самовиховання у вищій школі : Навчальний посібник / О. Г. Кучерявий. К. : Освіта України, 2010. 210 с.
5. Кондратець І. Щоб досягти успіху в професійній діяльності — опануйте мистецтво рефлексії. <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10010508>
6. 5 секретів успішної мотивації. <https://ezavdnz.expertus.com.ua/764049>
7. Hanna Tsvietkova Transcendence and Reflexion of Career Path of University Teachers Specializing in Primary Education // Наука і освіта. 2018. – №2. С.143-152. – Режим доступу: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2018-2-doc/2018-2-st19>
8. Саморозвиток: з чого розпочати самовдосконалення <https://ukr.media/psihologiya/393946/>
9. Романюк І. Три взаємозалежні компоненти безперервного професійного розвитку педагогаДжерело: <https://ezavdnz.expertus.com.ua/10010505>
10. Цветкова Г.Г. Емоційний інтелект: ментальна основа професійного самовдосконалення викладача вищої школи. Наука і освіта, 2017. №8С.49-59. – Режим доступу: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/arkhiv-zhurnaliv/vipuski-2017/vipusk-8-2017>
11. Tsvietkova Hanna. Development of media education in Canada: a brief history. SHS Web of Conferences 75, 01001 (2020). Режим доступу: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207501001>
12. Tsvetkova Hanna. META-THEORY OF MODERN PEDAGOGICAL KNOWLEDGE:INNOVATION, PROFESSIONAL DEVELOPMENT. Міждисциплінарні дослідження складних систем. 2020. №16. С.75-86. <http://iscs-journal.npu.edu.ua/article/view/203842>
13. Цветкова Г. Г. Концептуальні основи підготовки майбутніх фахівців галузі «Дошкільна освіта». Development and modernization of pedagogical and psychological sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine, 2017, Collective monograph Lublin, Poland 2017. С.225-243.
14. Яблонська Т. М. Психолого-педагогічні умови активізації самовдосконалення особистості. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць / Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. Т. X : Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Вип. 27. 774 с.

Додаткова література:

1. Коротяєв Б. І. Освітній простір: очікування та виклики часу й життя / Б. І. Коротяєв. Луганськ : Альма-матер, 2009. 307 с.
2. Лозовой В. О. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці : Монографія / В. О. Лозовой, Л. М. Сідак. Х. : Право, 2006. 256 с.

3. Цветкова Г. Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін вищої школи : монографія / Г. Г. Цветкова. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2014. 478 с.
4. Цветкова Ганна. КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» / Ганна Цветкова, Еліна Панасенко, Ірина Войтюк. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: колективна монографія / за наук. ред. проф. Цветкової Ганни. Hameln : InterGING, 2019. С. 2-33.
5. Цветкова Г. ІДЕЇ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ / Ганна Цветкова, Еліна Панасенко. ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ: колективна монографія / за наук. ред. проф. Цветкової Ганни. Hameln : InterGING, 2020. С. 2-33.

Електронна бібліотека для аспірантів

1. Аносова А.В. Самопізнання та самовдосконалення як складові процесу формування комунікативної культури індивіда” https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3361
2. Велика колекція soft skills. Вистачить на все життя. https://vc.ru/education/101011-samaya-bolshaya-podborka-po-prokachke-soft-skills-hvatit-na-vsyo-zhizn?fbclid=IwAR12fd1zbri0tA3Uqd4RY0M_EoRpWvOgRUr5a8uz4q5GOKgohGdrm3c8MJc
3. Самопізнання і саморозвиток людини. Вища мета життя. <https://www.kozaky.org.ua/samopiznannya-i-samorozvitok-lyudini-vishha-meta-zhittva/>
4. Elsevier <http://www.elsevier.com>.
5. Science Direct <https://www.sciencedirect.com/>.
6. ORCID. Scopus for authors [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scopus.com/home.uri?zone=header&origin=>.
7. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rada.gov.ua/>.